

Saraleena Aarnitaival

Todellisuksia

Todellisuuksia

© 2019 Saraleena Aarnitaival

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kannen kuva: Sari Bremer

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-3021-8

Todellisuuksia

Saraleena
Aarnitaival

Päivä-äänten vaiettua tulee esiin talon pohjaääni,
vaikeasti paikallistettava nakerrus.

Hyvä kuulo

Uusi kuulokoje räjäytti hänen aistimaailmansa uusiin ulottuvuuksiin. Paitsi kaksioonsa kantautuvat arjen äänet hän kuuli hämmästyksekseen myös koko paleotsooisen maailmankauden. Alkumeri loiskui eteisessä, siellä vipelsivät kambrikauden trilobiitit ja ordovikin alkukalat. Keittiössä hipsivät kuivalle maalle sanikkaisten sekaan siluurikauden niveljalkaiset, hämähäkit etunenässä, ja makuuhuoneeseen kopsahtelivat devonikauden ensimmäisten koppisiemenisten kasvien hedelmät. Olohuoneessa kahisivat saniaispuiden valtavat siivet, ja niiden alta hän kuuli alkusammakoiden kurnutuksen. Jättiläissudenkorennot rätisivät eteisessä kuin helikopterit, ja makuuhuoneessa kuopivat muinaisen Antholeuran, kaksimetrisen tuhatjalkaisen, tuhannet jalat. Kylpyhuoneen oven hän avasi hyvin varovasti, sillä sieltä kuului syömisen ääniä, Gigantoscordion ahnaiden leukojen louskutus ja saaliin kitiinikuoren rasahtelu.

Hän kulki ihastuneena huoneesta ja vuosimiljoonasta toiseen kuulostellen muuttuvaa maisemaa. Meri nousi ja kohisi yhä voimakkaammin, nyt se hyökyi saniaismetsän yli, korkeat puut kaatuivat ryskyen, tuuli puhalsi ja sitten kuului jään hiljaista helinää.

Tältä, hän ajatteli, kuulostaa täystuho, se on hiljaa hiipivän jähmettymisen ääni, lumen narinaa ja jään kitinää.

Vaan eipä ollutkaan. Jää alkoi sulaa ja tip tip tippua, sulamaalla humisivat käpypalmut ja neidonhiuspuut, risukoissa rasahtelivat Dimetrodonin askeleet. Pelykosaurit laidunsivat sohvan takana, siellä, minne imurin

varsi ei ylettynyt. Hän siirsi sohvaa varovasti, seurasi niiden touhuja ihastuneena, uskalsi tuskin hengittää. Parvekkeella Haptosaurukset rouskuttivat kuusijalkaisia, ja Pantelosaurukset nieleskelivät leukakoukullisia. Parvekkeen oven hän oli sulkenut visusti ja laittanut nojatuolin pönkäksi sen eteen.

Äkkiä valtava räjähdys paiskasi hänet maahan, jyminä tuntui halkaisevan pään; se oli asteroidi ja se tuhosi elämän maapallolla lähes kokonaan. Hän makasi järkyttyneenä ja vapisten lattialla, kuuli hetken ajan vain oman sydämensä hurjan sykkeen.

Se on osa meditaatiota, hän lohduttautui, kohta kuuluu mesotsooinen maailmankausi.

Todellakin: sieltä tulivat jo liitukauden Tyrannosaurukset ja Triceratopis, tanner tömisi, pyökkimetsässä suhisi lounaistuuli, aallot, rannalle laskeutuvien flamingojen ja pelikaanien siipien kahina. Tuli kenotsooinen maailmankausi, paleogeeni, neogeeni ja kvartääri: murinaa ja kiljahduksia, karvapeitteen rapsutusta, imetysääniä, maiskuttelua ja lussahduksia, koiraeläinten haukahtelua ja alkuhevosen hirnuntaa. Pöllö huhuili läpi mioseenikauden, mastodontit mylvivät, pleistoseenikaudella kuului viimeisen mammutin kuolinkorahdus ja Homo sapiensin laulu.

Sieltä he tulevat, hän ajatteli kiihtyneenä, ja sieltä he tulivat, kahdella jalalla kävelevät, kävelivät laulaen holoseeniin ja takoivat aseita, muuttivat maailman. Alkoi antroposeeni, alkoi katuliikenteen humina ja pyykkikoneen jumputus.

Hän kuuntelee korvat höröllä ja päättään kallistaen radion mainoskanavien sälää, nettivideoita ja saippua-

sarjoja, kuuntelee mediamyllyn myllytystä, Porchea ja DC 10:n jyrinää, poliitikkojen pyöreitä puheita ja some-mölinää. Hän kuuntelee kiinnostuneena, kärsivällisesti ja ärsyyntymättä: tältä kuulostaa hänen oman lajinsa valtakausi, tällaisen äänijäljen me jätämme. Hän ei väsy eikä lakkaa kuuntelemasta, sillä hän tietää, miten kaikki päättyy, päättyy hyvin.

Hiljaisuuteen.

Kärpäsen vapaus

Puutarhapöydällä oli tyhjä mehupullo, oli vielä äsken. Nyt pulloon on livahtanut jostain kärpänen, joka pörrää ympäriinsä kuin pieni helikopteri saaden pullon kuulos-tamaan isin parranajokoneelta. Jeremias seuraa kärpäsen liikkeitä uteliaana, miten se sinnikkäästi surisee vasten lasia tajuamatta katsoa ylöspäin, missä pullonsuu on portti vapauteen.

Jeremiasta hymyilyttää. Tyhmä kärpänen! Hän painaa peukalonsa korkiksi, ottaa sen pois, painaa uudelleen, ottaa taas pois... Ihan sama kärpäselle. Se on lukkiutunut oman mielensä vankilaan, luulee olevansa kiikissä ja tais-telee siksi raivokkaasti, pyristelee vapauteen naurettavalla tavalla ja samalla itseään vahingoittaen.

Vähitellen kärpäsen voimat alkavat ehtyä; sen liikkeet hidastuvat ja se putoaa pitkin lasiseinää selälleen pullon pohjalle. Jeremias katselee, kuinka sen jalat sätkivät il-massa ja kuinka se lopulta taivuttaa ne koukkuun ja jää makaamaan pullon pohjalle liikkumatta. Se oli luovut-tamassa, Jeremias tajuaa hiukan hätääntyneenä. Hän ottaa taskustaan karkkirasian ja kaivaa sieltä punaisen pastillin. Pastilli on aika iso, mutta hän onnistuu kuin onnistuukin tunkemaan sen pulloon toivoen, että kärpä-nen ymmärtäisi alkaa imeskellä sitä. Pastillissa on sokeria ja siitä kärpäset pitävät. Jeremias on nähnyt monta kertaa, miten mummi hätistelee niitä sokeripala-astialta.

Kärpänen ei tee elettäkään noustakseen. Ehkä se leikkii kuollutta ja yrittää sillä tavalla hämätä vihollista. Ih-misenkin pitää mennä maahan makaamaan, olla ihan

hiljaa ja liikkumatta, jos karhu tulee vastaan tai vaikkei tulisikaan. Riittää, että näkee karhun niin pitää mennä, isi sanoi heidän katsellessaan yhdessä luontodokumenttia karhuista. Luuleekohan kärpänen Jeremiasta karhuksi?

Hän on varmasti kärpäsen mielestä yhtä iso, tai ainakin melkein. Tai ehkä kärpänen ei näe kunnolla pullon vihreän lasin läpi, vaikka sillä on yli sata silmää, joilla se pystyy katselemaan selkäänsäkin.

Jeremias ottaa pullon, kääntää sen ylösalaisin ja alkaa ravistella kärpistä ulos. Se on päässyt siivilleen ja pörisee taas vimmatusti vasten seinää ja sitten lasikatoksi muutunutta pohjaa, tarrautuu siihen imukuppijaloillaan. Jeremias puree hammastaan. Tyhmä otus, tappavan tyhmä, eikö se tajua että sellaiseen tyhmyyteen voi kuolla! Hän vilkaisee ympärilleen, etsi katseellaan jotain isoa ja kovaa. Kastelualtaan betonireuna on hyvä. Hän vetää henkeä ja iskee pullon kaikin voimin sitä vasten.

Lasi särkyi helähtäen ja viiltää särkyessään haavan käteen. Jeremias tajuaa sen vasta, kun veri tirskahtaa iholle. Kärpistä ei näy missään, se on kadonnut, silmänräpäyksessä, ei hän ehtinyt nähdä minne se lensi.

Pilvet lipuvat korkealla, Jeremias katselee lippalakkinsa alta, kuinka ne muuttavat muotoaan. Sitten hän huomaa jotain vielä ihmeellisempää. Maassa välkehtii kymmeniä pieniä aurinkoja, kun valo osuu vihreisiin lasinsirpaleisiin: ne ovat kuin lattialle särkyneitä hehkulamppuja, jotka palavat vielä. Lasi taittaa valon niin, että hänen paljaille jaloilleen muodostuu sateenkaari. Ja hän kun on luullut niitä näkyvän vain taivaalla.

Oih! Jeremias huokaisee hiljaa. Hän on jo unohtanut kärpäsen.

Liukastuminen

Mustatorvisieneen voi liukastua myös näin: Kallion rinteellä kasvaa sulkasammalta täynnä sateesta liukkaita askelmia ja luiskahdusjuuria, joilla sormet lipeävät. Ellei pidä varaansa, saattaa menettää otteensa ja lähteä luisumaan selkä menosuuntaan päivätodellisuudesta yötodellisuuteen, se on lähes vääjäämätöntä, siltä ei tässä vaiheessa voi enää välttyä. Hyvällä tuurilla liukumäki johtaa himmeästi valaisevaan kanervikkoon tai mäyränkoloon, jonka vieraanvaraiset asukkaat pitävät kyläilystä. Mutta jos oikein huonosti käy, putoaa kallion juurella vaanivaan mustatorvisieneen ja silloin hymy hyytyy. Silloin täytyy vain ristiä kätensä ja toivoa tulevansa pömituksi ennen seuraavaa sadetta.

Kadonneiden muistoideat

Galleriassa ei ollut lisäkseni muita kuin näyttelyn-valvoja, harmaahiuksinen nainen, joka toivotti minut hymyillen tervetulleeksi ja ojensi teosluettelon. Kiitin ja vetäydyin kauemmas saliin, sillä en kaivannut opastusta vaan kuvia. Olin viettänyt viime päivät niin tiiviisti sanojen maailmaan uppoutuneena, että tunsin tarvetta sukeltaa vaihteeksi kuviin, hengittää niitä.

Huone oli valoisa ja avara. Valkoisille seinille ripustetut tummat teokset loivat kontrastin tilan keveydelle ja ikkunasta lattialle kurottuvalle auringonvalolle. Eteeni levittäytyi varjojen verkosto. Kuvat piirsivät nähtäväkseni etäisesti tuttuja maisemia, viitteellisiä kuin tietoisuuden rajalle haihtuneet muistot, kuin unikuvat, jotka näyttivät näyttämättä ja paljastivat kätkemällä.

Hengähdin syvään: tämä oli lumoaavaa!

Tavoistani poiketen vilkaisin teosluetteloa. Sen alussa oli taiteilijan lyhyt esittely ja hänen ajatuksiaan nähtävillä olevasta teoskokonaisuudesta. Valokuvaaja kertoi kiinnostuneensa jo lapsena kausaalisuhteista, asioiden ainakin näennäisesti välttämättömistä vaikutuksista toisiinsa, domino-efekteistä ja ketjureaktioista, siitä kuinka aplodit konserttisalissa järjestyivät maata planeetan toisella puolella. Ja valosta, tietysti, mutta nykyisin enemmän siitä, kuinka esineiden ja eliöiden varjot muokkaavat elettyä maisemaa. Luin esittelytekstistä:

”Emme juurikaan havaitse varjoja niiden yleisyydestä huolimatta. Tämä johtuu inhimillisen näköäistin valikoivuus-

desta ja havaintojen sosiaalisesta mukautuvuudesta; varjot edustavat kulttuurissamme olemisen negaatiota ja ovat siksi aliarvostettuja, siksi ne unohtuvat helposti. Yleensä havahdumme varjojen olemassaoloon vain kaivatessamme auringon valoa ja lämpöä tai suojaa niiltä. Teoksillani haluan näyttää, kuinka varjot muodostavat ympärillemme kaksiulotteisen rinnakkaistodellisuuden, tunnistettavan mutta tavoittamattoman.”

Ajattelin heti Saaraa ja kesäpäivää mökillä kauan sitten. Olimme tulleet uimasta, meillä oli siniset huulet ja kynnet, ihokarvat kylmästä kohollaan. Istuimme pyyhkeeseen kietoutuneina kuistilla, jonka kaiteella oli kulhollinen omenoita. Kuivattelin hiuksiani kasvot mökin seinään päin. Seinälle lankeavasta varjokuvasta näin Saaran poimivan kulhosta omenan, kääntelevän sitä kuin tutkiakseen, oliko se vielä syötäväksi kelpaava. Ele oli yksinkertainen ja varjo toisti sen niin tarkasti että näin omenan kannan ja siitä riippuvan lehden yksityiskohtiaan myöten. Näin Saaran hieman pystyn nenän ja huulten kaaren, varjo piirsi esiin hänen silmäripsensäkin. Omenan houkutteleva, täyteläinen pyöreys teki minut nälkäiseksi ja käännysin ottamaan kulhosta itselleni samanlaisen. Tämä oli tietysti opittua käyttäytymistä eikä välitöntä, puhdasta reaktiota. En ajatellut varjoa vaan ajatukseni kohdistui suoraan siihen, mihin se viittasi, merkistä merkittyyn, todellisuuteen itsensä ulkopuolella. Olin elänyt tarpeeksi kauan tietääkseni, että jos olisin yrittänyt poimia omenan välittömän aistimaailmani tavoittamasta todellisuudesta, olisi käteni haparoinut seinälaudan karheaa pintaa.

”Varjojen olemassaolo on täysin riippuvainen valosta ja entiteeteistä, joihin ne kiinnittyvät ja jotka toimivat tavallaan niiden emo-objekteina. Varjomaailma on luonteeltaan ekspansiivinen; sillä on taipumus laajentua ja sulauttaa ympäröivät oliot itseensä. Auringon noustessa varjot valtaavat pinta-alaa ennen kuin alkavat kutistua keskipäivää kohti, kunnes näyttävät kadonneen kokonaan. Iltapäivällä ne alkavat taas kasvaa muuttuen emo-objektiansa venyviksi ulokkeiksi, jolloin näiden vaikutus visuaaliseen ympäristöön muuttuu sekin. Auringonlaskun aikaan varjot ovat jo saaneet yliotteen emo-objekteistaan.”

Näin tämän teoksissa ympärilläni: ihmisten varjot olivat venyneet kehon mittasuhteisiin nähden luonnottoman pitkiksi, rakennusten ja puiden varjot levittivät ympärilleen hämärän laajenevia, pimeydeksi tummuvia kehiä. Kuvissa oli pelkkiä varjoja ilman objekteja, ne näyttivät maailman, joka samalla oli eikä ollut olemassa. Ajatus alkoi äkkiä oudosti ahdistaa. Kuljin teokselta toiselle, tahdoin nähdä kuvissa edes vilahduksen siitä, mikä oli kolmiulotteista ja totta, mutta sitä iloa ei minulle suotu. Kuvissa varjojen tumma tummui edelleen ja niiden esittämät hahmot muuttuivat yhä epämääräisemmiksi, kunnes niitä ei enää erottanut ensinkään. Viimeiset viisi kuvaa olivat pelkkää pimeyttä: ne kuvastivat maailmaa, josta valo oli kokonaan kadonnut. Mustat kuvat olivat kuin suljettu laatikko, joka ei paljasta sisältöään. Niiden avulla ei enää saanut tietoa ympäristöstä, maailmasta, olioiden keskinäisistä suhteista tai edes näiden olemassaolosta. Kaikki käsinkosketeltava ja konkreettinen näytti kadonneen ja kuvat olivat ikään kuin tausta, johon kat-

sojan oli sijoitettava jotakin eletystä maailmastaan, muistoideoita siitä. Siinä missä varjokuvien äärellä voin tehdä päätelmiä näkökentän ulkopuolella olevien kohteiden muodoista ja koosta varjojen muodon ja tummuusasteen perusteella, olivat nämä pimeät kuvat arvoitus, jonka ratkaisemiseen minulla ei ollut välineitä. Se herätti minussa vastenmielisyyttä ja kammotusta, ja samalla pidin juuri näistä kuvista kaikkein eniten.

Pimeys, ajattelin, on koti, johon kaikki oliot palaavat. Se sulattaa niiden ääriveriivat ja muodot, kunnes niitä ei voi enää erottaa toisistaan, tekee niistä yhden, jota ei voi havaita. Pimeys sokaisee meidät. Pimeässä meidän on pakko luopua näköaistin ylivallasta ja luotettava niihin aisteihin, joita valoisaan aikaan olemme taipuvaisia pitämään toisarvoisina: kuuloon, tuntoon, hajuun ja maakuun. Maailma muuttuu uudella tavalla kiinnostavaksi, tulee toisella tavalla kohti, mutta sen koskettaminen voi osoittautua vaaralliseksi.

Kirjoitin nämä ajatukseni lähtiessäni näyttelyn vieraskirjaan.

Juokseminen

Hän oli juossut niin kauan kuin kykeni muistamaan, siitä lähtien, kun oli noussut jaloilleen ja ottanut ensimmäiset, horjuvat askeleensa. Hän oli juossut ensin äidin ja isän syliin, sitten hiekkalaatikolle, leikkipuistoon, lähimetsään, kirjastoon, kouluun, uimahalliin, yliopistoon, töihin, kotiin; hän oli juossut helteessä, sateessa, sumussa, pakkasessa, ilossa, surussa, rahapulassa ja vihan vimmallä. Hän oli juossut, koska rakasti liikettä ja voimantunnetta, koska halusi olla voimakas ja kevyt, voidakseen juosta enemmän ja nopeammin, koska halusi juostessaan tuntea olevansa vapaa. Hän oli juossut, koska ei osannut olla ilman.

Tuntemus, jonka juoksutossujen pukeminen ennen lenkille lähtöä hänessä oli saanut aikaan, oli ollut äärimmäisen koukuttava, ja väsymyksen iskiessä se oli saanut hänet jatkamaan harrastustaan. Noradrenaliinin ja kortisolin vapautuminen verenkiertoon terävöitti aistit ja kirkasti ajatukset; hän oli sekunnissa valpas ja valmis taistelemaan tai pakenemaan. Juoksemaan kohti uhkaa tai siitä poispäin, vaikka henkensä kaupalla.

Enää hän ei aikoihin ollut tehnyt kumpaakaan. Hän ei enää urheillut sanan varsinaisessa, matemaattisessa merkityksessä – ei laskenut kilometrejä tai ottanut aikaa, ei tarkkaillut sykettä eikä tehnyt intervalliharjoituksia tai mäkivetoja lihasvoimaa ja hapenottoa lisäämiseksi, kunhan vain vähän juoksenteli ja antoi metsän hoitaa loput.

"Kaikki oli vinksahantanut nurin,
todellisuus tuntui nyrjähtäneen sijoiltaan.
Ei se oikeastaan haitannut.
Pidin seikkailuista, ja seikkailuahan tämä
ilmiselvästi oli."

ISBN: 978-952-80-3021-8

BoD^{TM}
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi